

Verhalen over het Bergkwartier Deventer van de jaren 70.

(Van Allard van Lenthe, mei 2017)

Het historische stadscentrum van Deventer het Bergkwartier is een monumentale juweeltje. Ik neem er graag mensen mee naar toe.

Ik vertel ze, dat dit monumentaal juweeltje in de jaren '60-'70 bijna van de aardbodem was verdwenen.

Dan komt de stoom uit mijn neus.

Hoezo, bijna van de aardbodem verdwenen?

Ja, hoezo...

Met het Bergkwartier is in de jaren '60-'70' niet veel soeps.

De meeste huizen zijn dicht getimmerd en/of ingestort en/of onbewoonbaar verklaard en/of gekraakt. De Bergkerk met de twee torens is een bouwval. Er zitten geen ramen meer in. Het dak is zo lek als een mandje en de stukken orgelpijp liggen op straat.

Het is niet veel soeps, maar ook weer wel.

Het Bergkwartier is in die jaren de wijk van het Jongeren centrum 'De Zambar' (de fel beschilderde voormalige bakkerij van Slijkhuys), de capsulefabriek van DAIM, de smederij van Jo Jurgens, de loodgieter Assendorp, het borstelwinkeltje met verhuur van seksfilmpjes, de antiquair Strik, het nachtcafé 'Chez Antoinette', de kunstenaar Roderic Pijpers (Bergschild), de galerie van Barend Scholenklopper (Bergstraat), burgemeester Bolkenstein (Huize Zeevenaar in de Menstraat), het kattenvrouwtje Anna (woonde overall) en de kunsthistorica Koosje van Bruggen (Bergstraat).

Ik werk er in het Jongeren centrum De Zambar (later Theehuis, Jazzcafé en Vrouwenhuis), dus ik ben in het Bergkwartier van die tijd kind aan huis.

De gemeente weet zich in de jaren '60 geen raad met de wijk. Ze laat het Bergkwartier links liggen.

Pas door de renovatieactiviteiten van de Stichting Oud Deventer, van de NV Herstel Bergkwartier en van de gebroeders Strik, trekt de gemeente een streep door het aanvankelijke plan om het Bergkwartier 'dan maar plat te gooien'.

Door interventie van een Nieuw Linksbeweging binnen de PvdA (de PvdA-wethouder Harm Timmer is verantwoordelijk voor de stadsvernieuwing), ziet de gemeente af van verdere afbraak.

De Nieuw Linksbeweging steunt het herstelplan van de NV Herstel Bergkwartier. De NV weet financiering voor haar herstelplan te verkrijgen van de gemeente, het Rijk, de Provincie en enkele banken.

Burgemeester Bolkestein gaat in de Menstraat wonen. Hij stelt een voorbeeld: de burgemeester verhuist naar een wijk van arbeiders, kunstenaars en zwervers.

Ik heb twee verhalen uit het Bergkwartier van die jaren.

Het ene verhaal gaat over het standbeeld 'Het Landbouwertje', dat in februari 1970 voor de Sociëteit Nji Chri aan de Brink zou worden onthuld door prinses Margriet en Pieter van Vollenhove.

Het tweede verhaal gaat over de Amerikaanse Popartkunstenaar Claes Oldenburger, die 2 jaar met zijn vriendin Goosje (Koosje) van Bruggen in de Bergstraat 34 woonde en daar zijn atelier had.

Het Landbouwertje.

'Chez Antoinette' van Hans Legel aan de Roggestraat is in de eindjaren '60 geen restaurant, maar een nachtcafé.

Het is een café, waar je moet aanbellen. Er gaat dan een luikje open en Hans (Petrus) beslist of je wel of niet naar binnen mag. Wanneer je naar binnen mag, heb je de neiging om Hans wat geld in de hand te drukken.

'Che Antoinette' trekt nachtbrakers.

Ik kom er met culturele werkers en kunstenaars. Meestal met Fred van de Burgt, Roderic Pijpers, Barend Schulklopper en Koos Flier.

We zijn twintigers, het zijn mannen.

De enige vrouw in het gezelschap is Koosje van Bruggen. Koosje is de dochter van een postbode uit Pieterburen. Ze geeft les op de Kunstacademie Enschede en zij zorgt voor de collectie van het Stedelijke Museum Amsterdam. Koosje is heel bij de hand, maar ook heel interessant.

Er komen ook studenten van de Tropische Landbouwschool in 'Chez Antoinette'.

Het zijn leden van de studentensociëteit Nji Cri aan de Brink. Ze hebben in hun sociëteitsgebouw aan de Brink vergunning tot middernacht. Na middernacht maken ze het Bergkwartier onveilig, zeggen ze.

Het botert niet tussen de Landbouwers en de kunstenaars.

'Jullie rotzooien maar wat aan!' zeggen ze.

'Hoe ging dat zwaar gesubsidieerde gedicht van Jan Hanlo ook al weer? Over de mus? Tjielp, tjielp, tjielp, tjielp, tjielp tjielp..?!'

Even is het leuk, maar het gaat gauw vervelen en de Landbouwers weten niet van ophouden.

Het zijn pochers, de Landbouwers.

Dat zijn de kunstenaars ook, maar de Landbouwers pochen over iets waar ze zich voor moeten schamen: het koloniale verleden, hun status gevoeligheid, hun ouwe lui en hun dure pakken.

Zij praten over zwarten en citeren graag Gerard Reve met zijn Toekietoekieboot.

Het lange haar van mijn collega Pieter van Loenen ergert ze en wanneer een Landbouwer op een keer per ongeluk expres een brandende aansteker onder zijn haar houdt, slaat de vlam in de pan. Eerst gooi ik een glas bier in Pieters brandende nek, dan ga de dader te lijf.

Hans Legel stuurt ons de deur uit, we krijgen alle twee een rode kaart.

'Ik wil mijn nachtvergunning niet kwijt raken door jullie gedoe!' zegt hij.

Dit muisje krijgt een staartje.

Het studenten corps Nji Cri bestaat 10 jaar en viert dat met de meerdaagse kunstmanifestatie 'Brink aan de Knikker' (betaald door Nji Cri, georganiseerd door de Belangengroep Deventer Kunstenaars) en de plaatsing van een standbeeld van een Landbouwer voor het Sociëteitsgebouw.

Het zal worden aangeboden aan de gemeente. Prinses Margriet en Pieter van Vollenhove zullen het op zaterdag... 1970 onthullen, burgemeester Bolkestein zal het in ontvangst nemen..

Het beeld staat een week van te voren ingepakt klaar in de kelder van de Ni Scri-sociëteit
Dat weet Willem Nalens.

En Willem Nalens weet ook een manier om in die kelder komen.

Jan Naef haalt zijn auto en gedrieën ontvreemden we het beeldje een week voor de geplande onthulling

Daar ligt ie (1 meter groot en van keramiek), onder een deken op de achterbank van de auto van de familie Naef voor hun huis aan het ...plein

Leiden is in last.

Het Nji Chri-bestuur is in paniek, er worden briefjes naar de sociëteit gestuurd ('Eerst op je knieën vergeving vragen voor jullie misdaden in de tropen' en 'De onderdrukte en uitgebuide negers slaan terug'), de politie houdt een speurtocht, kunstenaars dringen er bij elkaar op aan het beeldje terug te geven, maar de Driete im Bunde geeft geen kik.

Het Nji Scri-bestuur en de gemeente zeggen de komst van prinses Margriet en Pieter van Vollenhove naar Deventer af.

We brengen het beeldje op tijd terug, we zetten het beeldje op de vrijdag voor de geplande plaatsing voor de Nji Sci-sociëteit Brink 10 terug.

De lustrumviering, de tocht in zwarte koetsen, in dure pakken en de ontvangst van Landbouwers in het gemeentehuis is een schamele vertoning.

De kunstmanifestatie 'Brink aan de knikker' loopt af met een slaande ruzie van de barkeeper van De Zambar (Marc de Leeuw) met de adjunct voorzitter van het studentencorps Nji Scri. Marc wordt onder boegeroep van zijn vrienden meegenomen naar het politiebureau. Hij zit daar een uur vast en wordt bij terugkeer in De Zambar als een held toegejuicht.

Claes Oldenburg.

Koosje van Bruggen heeft de hand in een expositie van de Amerikaanse popartkunstenaar Claes Oldenburg in het Stedelijk Museum.

Bij de opening van die expositie op 17 januari 1970 bezetten Amsterdamse kunstenaars de hal van het Stedelijk Museum. Ze demonstreren tegen de verwijdering van een actiestand tegen de ministeries van Sociale Zaken en C. R. en M.

Koosje stelt me voor aan Claes, maar we weten ons geen raad met deze kennismaking. We kijken naar Koosje, die de bezetters bestraffend toe spreekt.

'.....' zegt Claes.

Ik stop dat jaar met De Zambar, ik krijg een baan in Nijmegen.

Bij een bezoek aan Deventer hoor ik van Barend Schenklopper van de Wandelwinkel dat Claes Oldenburger naast hem woont.

'Hij woont bij Koosje en hij heeft zijn atelier in Bergstraat 30. Koosje regelt alles voor hem. Het Stedelijke heeft zijn zaag gekocht, hij is bezig met een troffel voor het Kroller Muller en voor Munster maakt hij 3 enorme poolballen op een grasveld in het park!'

We kijken in het atelier, hij is er, hij heeft ons wat te vragen.

'Ik moet iets meten in Munster, Koosje is in Amsterdam, heft één van jullie tijd om even met hem mee te gaan naar Munster?'

Ik ben met de auto, ik bied aan om te rijden. 'Sure!'

Vanaf het moment dat Claes bij mij in de auto stapt, is hij geobsedeerd door de hockeysticks, die ik achter in de auto heb liggen. Hij bekijkt de sticks van alle kanten, van onder tot boven. 'Marvelous!'

Hij is er nog mee bezig wanneer we in Munster in het park aankomen. Daar slaan Barend en ik een balletje. Claes neemt de afmetingen van het grasveld op en kijkt waar de bomen staan. Op de terugreis vraagt hij of hij de hockeystick een tijdje mag bestuderen?

Natuurlijk mag dat, dus bij thuiskomst in de Bergstraat neemt hij de stick mee naar binnen.

Hij zwaait me er mee uit.

In 1976 verhuizen Claes en Koosje naar New York. Ze laten niks meer van zich horen.

In 2009 overlijdt Koosje aan kanker. Bij dit overlijden maakt haar dochter bekend dat Koosje het Stedelijk Museum in Amsterdam een schenking heeft nagelaten van 175 werken. 'Die heeft ze gekregen toen ze in Nederland woonde; werk van Claes, maar ook werk van andere kunstenaars, die toen jong waren.'

In 2016 overlijdt Barend Schulenklopper.

Ik probeer via het Stedelijke Museum contact met Claes Oldenburg te krijgen. Claes is dan 88 jaar en woont in New York.

Nee, het hoofd van de collecties van het Stedelijke weet niet, dat Claes 2 jaar in Deventer heeft gewoond.

Na veel aandringen krijg ik het telefoonnummer van Claes.

Wanneer ik dat nummer bel, krijg ik een assistent van Claes aan de lijn. Het is niet mogelijk om de kunstenaar zelf aan de telefoon te krijgen. 'Not possible!'

Ik vraag de assistent of hij Claes wil vertellen, dat zijn oude buurman Barend Schulenklopper uit Deventer Holland is overleden.

De assistent weet niets over Deventer en de buurman Barend Schulenklopper.

'Ik heb nog één vraag,' zeg ik. 'Heeft u wel eens een hockeystick in het atelier van Claes gezien?'

'Een hockeystick?'

'Een hockeystick voor veldhockey.'

'Nooit gezien! Er wordt in New York geen veldhockey gespeeld hoor!'

Zo loopt dit verhaal vast bij een assistent van Claes Oldenburg.

Dat is jammer, zo verdwijnen de Deventer jaren '70 van het echtpaar Claes Oldenburg en Goosje van Bruggen uit het collectieve geheugen. En zo blijft de collectie Oldenburg-Van Bruggen van het Stedelijke Museum in het depot.

Daar ligt het nu al 20 jaar.